

«Під однією зіркою»: «Пробач, випадковосте, що ти мені – необхідність. Не гнівайся, щастя, що беру тебе як власне. Даруйте, померлі, що згадка про вас ледве тліє... Не сердься на мене, мово, що позижаю слова патетичні, а потім тяжко працюю, аби здавалися простими» [8, 119]*.

Цей перелік образних думок можна ще довго продовжувати, та він дуже показовий для поетичного слова саме Віслави Шимборської.

Що стосується лінгвостилістики й історико-літературної характеристики поетичного циклу Івана Франка «Зів'яле листя» та його російськомовних перекладів Анни Ахматової і польських сучасних перекладів Кристини Ангельської, які ми згадували побіжно в зв'язку з оцінкою Миколи Ільницького, то можна підкреслити ще раз відому «перекладацьку» істину: що майстерність такої видатної поетеси, як Анна Ахматова, тут висока, та вона не завжди (своєю «вишуканістю») відповідає фольклорній основі «Зів'ялого листя».

Польськомовний же переклад Кристини Ангельської, справді, свідчить про її добре знання польської мови, але її переклад так само дещо втрачає від відсутності в ньому української фольклорності й «музичності» поетичних рядків Івана Франка.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Булаховский Л.А. Русский литературный язык первой половины XIX века. – К., 1957;
2. Деркач Б.А. Крылов Иван Андрійович // УЛЕ. – Т.3. – К., 1967;
3. Вяземский П.А. Полное собрание сочинений. – М., 1957. – Т. IX;
4. Конопницька (Копорницька) // УЛЕ. – К., 1972. – Т. 2;
5. Крылов Иван Андреевич // Литературная энциклопедия. – М., 1931. – Т.5;
6. Лафонтен Жан (Jean de La Fontaine) // Литературная энциклопедия. – М., 1932. – Т.6;
7. La Fontaine Jean de // Petit Larousse illustré. – Paris, 1906;
8. Antologia współczesnej poezji polskiej. Антологія «сучасної» польської поезії. – Львів, «Каменяр», 2005.

Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)

Поезія і образотворче мистецтво

У даній статті йдеться про органічний зв'язок мистецтва поетичного (літературного) з мистецтвом образотворчим, зокрема, що треба давати у вигляді ілюстрацій до «Вибраних творів» відомих письменників (російських, українських, польських)?

Ключові слова: поезія; ілюстрація; образотворче мистецтво.

---

* Dla tego, że są – Тому що вони суцї. Wybór wierszy: Stanisław Szewczenko.

В данной статье речь идет об органической связи искусства поэтического (литературного) с изобразительным искусством, в частности, о том, что именно давать в виде иллюстрации к «Избранным произведениям» известных писателей (русских, украинских, польских)?

Ключевые слова: поэзия; иллюстрация; изобразительное искусство.

In this article author analyzes the communication of literature with the fine art in the poetry of the prominent authors and illustrations (Russian, Ukrainian and Polish).

Key words: the poetry; the literature; the fine art.

Я і раніше, у цілому ряді моїх статей історико-літературознавчого змісту, намагалася звертати увагу на органічне поєднання: образно-поетичного, мовного матеріалу (тою чи іншою мірою) з темою: або музичного, або образотворчого мистецтва, тобто ці твори – (найчастіше поетична лірика) – так би мовити, просякнуті органічно або музичною, або образотворчою образністю. Скажімо, поема відомого польського поета першої половини ХХ-го століття Константи-Ільдефонса Галчинського «Нюбея» – взагалі побудована за законами музичного, а не літературного мистецтва: має «Увертюру», окремі «Симфонічні частини» і «Музичний фінал».

Скажімо, в поемі теж видатного польського поета і перекладача тієї ж доби - Юліана Тувіма «Квіти Польщі» є цілий окремий розділ під музичною назвою «Grande Valse Brillante».

У музичному стилі написано і знамениту поему Павла Тичини «Похорон друга»: і ритмічно, і образно створену як музичний «реквієм». А якщо звернутися до російської літератури ХІХ-го століття (маю на увазі життєву і творчу дружбу Олексія Миколайовича Апухтіна – як поета з великим Петром Іллічем Чайковським – як композитором, то можна згадати «дружнє творче послання» Апухтіна Чайковському (напівліричне, папівіронічне), усе побудоване на музичній термінології: «К отъезду музыканта – друга мой стих минорный тон берёт, и нашей старой жизни fuga – всё развивается, растёт. Мы увертюру жизни бурной сыграли вместе, до конца. Грядущей славы марш бравурный нам рано волновал сердца. В свои мы верили таланты, делились массой чувств, идей, и был ты вроде доминанты в аккордах юности моей».

Ще більше прикладів можна навести в галузі зіставлення поезії з образотворчим мистецтвом, особливо в поетичному слові тих відомих митців, в особі яких органічно поєднувалася обдарованість літературна й обдарованість художника. Це буде і Тарас Шевченко, і Павло Тичина в українській літературі різних часів (досить тільки кинути оком на

«Причинну» Шевченка: «Реве та стогне Дніпр широкий, сердитий вітер завива, додолу верби гне високі, горами хвилю підійма» – тобто цілком художня замальовка; це буде «Заповіт» Шевченка – «щоб лани широкополі, і Дніпро, і кручі, було видно, було чути, як реве ревучий»; це нібито спокійні, побіжні, суто «художні штрихи» Шевченка: «Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть» або «Сонце сідає, гори чорніють» і таке інше. Або зовсім інші пейзажні замальовки у віршах Анни Ахматової: «Поздней осенью хладный и колкий бродит ветер – безлюдью рад. В белом инее черные ёлки на подтаявшем снеге стоят...»; її ж рядки: «С грозных ли площадей Ленинграда или с блаженных Летейских полей ты принес мне такую отраду: тополями украсил ограду и восточных светил мириады расселил над печалью моей?»

У поета й художника М.Ю. Лермонтова «мовна замальовка» завжди буде й художньо яскравою: «В той башне, високой и тесной, царица Тамара жила: прекрасна, как Ангел небесный, как Демон коварна и зла»; «Скакун лихой, ты Господина из боя вынес, как стрела, но злая пуля осетина его во мраке догнала»; «где роется Терек во мгле»; «Ни разу не был в дни веселья так разноцветен и богат Тамары праздничный наряд»; колоритна (з художнього боку) й лірика Олександра Блока, скажімо, про троянди в його поемі «Соловьиный сад» – «их шипы, словно руки из сада, уцепились за платье моё»; «мы встречались с тобой на закате. Ты веслом рассекала залив. Я любил твоё белое платье, утончённость мечты разлюбив».

Отже, прикладів зв'язків слова поетичного з образотворчим мистецтвом можна навести безліч, до того ж, і в галузі польської поезії: «Sine lasy we mgłach drzemią; gaśnie jasny dzień, ach i tobie, moja ziemi, idzie mrok i cień; krótka była twoja zorza – najpiękniejsza z zórz, co od morza szła do morza złotym polem zbóż» (Конопніцька).

У даній статті я хочу поставити питання дещо інакше, а саме, яку ілюстрацію можна поставити до «Вибраних творів» більшості згаданих і не згаданих тут видатних і просто хороших поетів в їхніх «Вибраних творах», виходячи з конкретних образотворчих замальовок у їхніх творах?

Візьмемо *О.С. Пушкіна*. Найчастіше беруть до уваги його найвідоміший, спільний «скульптурний портрет» І.К. Айвазовського й І.Ю. Рєпіна на березі моря: «Прощай, свободная стихия...» 1887 року.

Як ілюстрацію до тома, де вміщено *епіграми* Пушкіна і взагалі його жартівливі і сатиричні вірші, беруть «карикатурні замальовки» самого Пушкіна, зроблені на полях рукописів. Це правильно, та хіба ж це увесь – навіть «поетичний» Пушкін – без його «прози й драматургії»? - Звичайно, ні.

Як ілюстрацію до «Вибраного» Лермонтова беруть або замальовки Кавказьких гір чи «портрети» Демона пера Врубеля. Правильно, та хіба ж це весь поетичний і прозовий Лермонтов? Не знають, як правило, що давати ілюстративно навіть до повного видання поетичних творів О.М. Апухтіна. Можна, звичайно, дати тільки «Пару гнедых»: «Были когда-то и вы рысаками и кучеров вы имели лихих... Ваша хозяйка состарилась с вами, пара гнедых, айда пара гнедых». Можна, звичайно, давати лише це, та це ж буде далеко не весь Апухтін, з його прекрасними зразками інтимної лірики й дотепним, розумним гумором.

Найскладніше, на мій погляд, стоїть справа з ілюстрацією до «Вибраного» Миколи Олексійовича Некрасова. Там, є чимало конкретних «образотворчих замальовок» і його самого у певній поетичній формі.

Хоча б така: «Выйдь на Волгу. Чей стон раздаётся над великою русской рекой? Этот стон у нас песней зовётся: то бурлаки идут бечевой». Тобто класичний приклад поєднання в одному «поетичному вислові» і образу музичного («песня») і, головне, образу в галузі образотворчого мистецтва.

А конкретна «картина-замальовка» з його трагічної поеми «Мороз-Красный нос»: «А Дарья стояла и стыла в своём очарованном сне»? А сама назва вірша «У Парадного подъезда» з його гострим сатиричним звучанням і подальші пейзажні «закордонні замальовки»: «наблюдая, как солнце пурпурное опускается в море лазурное...», або поетичні рядки з поеми того ж Некрасова «Орина – мать солдатская»: «ночью кашель бьет солдатака: белый плат в крови мокрешенек».

Я колись бачила повне видання М.О. Некрасова, де були вміщені вірші: «Железная дорога» і поема «Мороз-Красный нос», з ілюстрацією, що нібито не відповідала безпосередньому змісту вміщених там творів російського поета, але відповідала настрою всієї його творчості: дерев'яна веранда приміської дачі; ніч; і пейзаж тихий, без грому і блискавки, лише картина так званого «обложного дождя».

Приклади конкретних матеріалів і теоретичні висновки можуть бути численними й різноманітними як за змістом, так і за пропозиціями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Українська літературна енциклопедія. – К., 1967. – Т.3;
2. Литературная энциклопедия. – М., 1936. – Т.5;
3. Українська радянська енциклопедія. – К., 1970. – Т. 12.